

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 1/2009 rd

Statsrådets innovationspolitiska redogörelse

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 oktober 2008 statsrådets innovationspolitiska redogörelse (SRR 5/2008 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef Petri Peltonen, arbets- och näringsministeriet
- direktör Anita Lehtikainen, kulturråd Kirsi Kaunisharju och konsultativ tjänsteman Ilkka Turunen, undervisningsministeriet
- konsultativt vetenskapsråd Jarmo Laine, Finlands Akademi
- överombudsman Mikko Kosonen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- generaldirektör Veli-Pekka Saarnivaara, Teknologiska utvecklingscentralen Tekes

- generalsekreterare Esko-Olavi Seppälä, forsknings- och innovationsrådet
- ordförande för styrgruppen för innovationsstrategin Esko Aho
- professor Pekka Korvenmaa, Konstindustriella högskolan
- direktör för innovationscentrum Veijo Ilmavirta, Tekniska högskolan
- direktör Otto Toivanen, Centret för ekonomisk forskning i Helsingfors HECER
- generalsekreterare Timo Luopajarvi, Rådet för Yrkehögskolornas Rektorer ARENE
- rektor Matti Pursula, Finlands Universitetsrektors råd
- professor Pirjo Ståhle, Framtidens forskningscentral
- direktör Henry Tirri, Nokias forskningscentral
- arkitekt, framtidsforskare Santtu von Bruun.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Redogörelsen bygger på riktiga premisser och utgör en bra plattform för ändringar. För att såväl produktiviteten som konkurrenskraften ska kunna öka och det finländska välfärdssamhället upprätthållas och utvecklas måste innovations-

miljön hålla hög klass. Det i sin tur kräver dels att man värnar de nuvarande styrkorna, dels att man aktivt och dynamiskt går in för att förnya innovationsverksamheten i ett brett perspektiv. Vårt innovationssystem, företagen och andra innovationsaktörer tvingas i framtiden bemöta en allt hårdare internationell konkurrens.

Det är utmärkt att redogörelsen inte utgår från ett sektoriellt utan ett brett innovationsbegrepp.

Det är viktigt att övergå till en övergripande innovationspolitik som kombinerar efterfråge- och användarorientering med innovativa individer och samhällen. Om man målmedvetet och systematiskt omriktar resurserna och fördelar nya resurser på ett resultatgenererande sätt, kan det resultera i att innovationssystemet och den internationella konkurrensförmågan stärks märkbart.

Särskilt när det gäller kulturutskottets ansvarsområde sägs det i redogörelsen bl.a. följande: "Utbildnings- och forskningssystemet utvecklas som helhet, så att Finlands konkurrenskraft växer, välfärden ökar och kulturen, kreativiteten och bildningen stärks. Regeringen tryggar jämlika möjligheter till högklassig utbildning från förskola till högskoleutbildning i hela landet. Målet är att höja befolkningens utbildnings- och kompetensnivå, så att den närmar sig världstoppen. En kontinuerlig höjning och säkring av utbildningens kvalitet är föremål för uppmärksamhet på alla utbildningsnivåer. För att det ska vara möjligt att förbättra utbildnings- och forskningsverksamhetens kvalitet, stärka dess verkningar och öka effektiviteten, krävs det att förändringarna i omvärlden beaktas i utvecklingen av skolnätet, nätet av utbildningsanordnare och högskolenätet. Arbetslivets kompetensbehov och den förändrade åldersstrukturen bemöts också genom att förbättra vuxenutbildningssystemets funktion och stärka högskolornas vuxenutbildningsuppgift."

I redogörelsen påpekas det att det finländska innovationssystemet betraktas som ett av de bästa i världen. Vi har hållit oss väl framme i konkurrensen och vi måste bjuda till för att vi fortsatt ska hålla oss i framkanten. Finland har genom satsningar på utbildning och forskning byggt upp en stark kompetensbas som vi måste slå vakt om och stärka ytterligare. Vi måste också fortsätta hålla fast vid en högkvalitativ utbildning, företagens och den offentliga sektorns omfattande satsningar på forskning och utveckling och våra välfungerande institutioner. Men våra nuvarande styrkor förslår inte i framtiden.

Inom vissa kompetensområden har Finland ett gediget kunnande. Det gäller t.ex. skogs-, metall- och IT-kunnande. Utskottet understryker att

samtidigt som man riktar in innovationsstrategin på nya områden och försöker hitta nya styrkor bör man fortsatt värna om dessa traditionella kompetensområden. Utskottet instämmer i vetenskaps- och teknologirådets (numera forsknings- och innovationsrådet) rapport Linjaus 2008, där rådet framhåller att samtidigt som man går in för att skapa nya tillvägagångssätt och nya funktionsmodeller och ta i bruk dem bör man göra ansträngningar för att stärka den traditionella FoU-verksamheten, forskningsbaserade innovationer och kompetensbasen. Vissa svagheter måste i det sammanhanget förvandlas till styrkor. Här pekar rådet särskilt på t.ex. en svag internationalisering och att kunnande och kompetens inte utnyttjas fullt ut. De nationella valen är inte lätta, och processerna för att fullfölja dem kräver tid. Det är angeläget att sätta in resurser också på områden som förefaller lovande och för det behövs det bl.a. ett intensivt samarbete.

I och med att innovationspolitiken ges en större räckvidd blir det allt viktigare att faktiskt utnyttja FoU-resultaten. För det behövs det bl.a. samarbete och nätverkande (program, centrum, kluster), tillväxtentreprenörskap, ett fungerande regelverk, yttre ramar för överföring av kunnande och kompetens (beskattning, immaterialrätt), rörlighet och spridning av annan tyst kunskap (utbildning, socialt kapital). Det behövs också incitament som främjar användningen av resultaten och därmed skapar och stödjer pionjär- och försöksmarknader.

Brister i redogörelsen. Forskning och teknik är välrepresenterade i redogörelsen. Däremot är det beklagligt, menar utskottet, att den inte tar tillräcklig hänsyn till den innovationspotential som ligger i konst och kultur och hur den kunde realiseras. Konst, kultur och kreativitet överlag är viktiga för innovativiteten och genererar såväl premisser som innehåll. Redogörelsen är inkomplett också då det gäller sociala innovationer och kundorienterade tjänsteinnovationer.

Sakkunniga som utskottet hörde poängterade hur viktigt det är med innovativt ledarskap, men den aspekten saknas i redogörelsen. Ledarskapet bör präglas av interaktion och det ska kunna

utnyttja innovationsresurserna hos dem som leds. Från de anställdas sida sett är kravet att ledarskapet är sporrande och medger innovationer.

Målbild för innovationsverksamheten

Enligt den målbild som regeringen skisserar upp har finländska företag framgång och växer på den internationella marknaden tack vare en kompetensbaserad konkurrenskraft och en förbättrad produktivitet. Också den offentliga sektorn måste aktivt se över sina servicesystem och rutiner genom att utveckla innovationer. För att Finland ska kunna tackla problemet med mindre arbetskraft och en rätt hög kostnadsnivå, måste arbetsproduktiviteten bli högre såväl i företagen som inom den offentliga sektorn.

För att nå framgångar måste Finland ligga i framkanten inom vissa förutbestämda innovationsområden. Vi måste kunna skapa ett i globalt perspektiv större mervärde och attrahera experter och investerare.

Utskottet anser att det finländska samhället bör utvecklas med siktet inställt på en hög bildningsnivå, ett starkt kunnande och en tolerant och trivsamt atmosfär. Ett sådant välfärdssamhälle är också en bra grogrund för innovationer. En innovationsdefinition med bred räckvidd bör leda till att kreativiteten och innovativiteten genomsyrar all verksamhet och alla plan i samhället. Målet är ett slags modern renässansatmosfär där konst och vetenskap möts.

Finland måste också fatta modiga val för att kunna tillskansa sig en kunskapsbaserad konkurrenskraft inom en handfull konstnärliga, vetenskapliga och innovativa områden och affärsområden som bygger på dessa.

Hur stärka kompetensbasen?

Kompetensbasen utgör navet i schemat på sidan 15 i redogörelsen. Om man inte slår vakt om den och utvecklar den finns det inga förutsättningar att realisera innovationsstrategin, understryker utskottet. Ett allsidigt personligt kunnande gör det också möjligt att ta emot kunskap och kompetens utifrån och upptäcka nya möjligheter.

Vi kan tacka en högkvalitativ undervisning, forskning och utvecklingsverksamhet för våra framgångar. För att ny kunskap snabbt ska kunna utnyttjas krävs det allt oftare partnerposition i de nätverk där kompetens och kunskap skapas. Men för att få tillträde till toppnätverken måste man bidra med sin egen unika kompetens. Fripassagerare tas inte ombord, och de som står utanför nätverken hamnar på efterkälken. De som köper kompetens kommer alltid åt ny kunskap senare än de som utvecklar sådan. Det gäller att med nationell finansiering och genom varje yrkeshögskolas, universitets och forskningsinstituts egna insatser och val skapa något unikt som har stor global attraktionskraft.

Redogörelsens mål att "Finlands utbildningssystem vidareutvecklas som helhet så att det bättre än tidigare stöder utvecklingen av en internationellt konkurrenskraftig, bred och sektorsövergripande kompetensbas och ett så omfattande utnyttjande av vår innovationskompetens som möjligt" måste ges högsta prioritet, anser utskottet. Skolorna och universiteten bör målmedvetet utvecklas till innovativa organisationer; innovativitet bör vara det pedagogiska mål som genomsyrar allt. Utbildningen bör tillföra eleverna och de studerande uppslagsrikedom, djärvhets, förmåga att anpassa sig till förändringar men också till misslyckanden, att uppmuntra andra och att förstå helheter.

Här hos oss har man inte varit tillräckligt observant på att nya innovationer inte hänger samman med utbildningsnivån. Utomordentliga innovationer kan nämligen göras t.ex. inom yrkesutbildningen på andra stadiet.

Det viktigaste redskapet för att höja produktiviteten och konkurrenskraften och värna välfärden är en ökad kompetens. Framgång förutsätter att företagen och samhället tillsammans med de anställda satsar på en adekvat omskolning och fortbildning för att kompetensen ska matcha arbetsuppgifterna. De nya kunskaperna ska redan under studietiden relatera till arbetet och en innovativ översyn av arbetsprocesserna. Redogörelsen återvänder till detta tema i många sammanhang; särskilt nu i en ekonomisk lågkonjunktur

är tiden inne för åtgärder. I stället för uppsägningar behövs det investeringar i kunnande.

Kreativitet och innovationer

För att kunna utveckla sitt kunnande måste människan vara kreativ. Kreativitet är en drivfjäder i innovationsprocessen. Alltså är kreativitet ett av de viktigaste instrumenten, om man vill förbättra inte bara den ekonomiska utan också den sociala välfärden. Kreativitet i kombination med innovation är det som ska hjälpa Finland till framgångar i framtiden.

Här i Finland har vi goda förutsättningar att hjälpa fram kreativiteten. Stabila samhällsförhållanden, ett välfungerande utbildningssystem och satsningar på forskning, produktutveckling och kultur utgör starka grundbultar för framtida konstruktioner.

Det behövs en miljö och ett klimat som sporrar människor att utveckla sig själva, att fördomsfritt försöka finna något nytt och se över gamla strukturer och rutiner, menar utskottet. Livslångt lärande är ett sätt att öka kreativiteten.

Utskottet har i många sammanhang propat på att undervisningen i konstnärliga ämnen och färdighetsämnen bör stärkas i skolorna.

Det ligger en dold affärspotential inom den kreativa, konstnärliga och kulturella sektorn som bör tillvaratas för att diversifiera produktions- och exportstrukturen i vårt land. Det hjälper till att få fart på produktionen av finländska produkter och ge dem marknadstillträde både här hemma och utomlands. Företagen inom den kreativa sektorn är till övervägande del mikroföretag och små och medelstora företag som för att kunna expandera och utvecklas behöver hjälp av aktörer som snabbt och flexibelt erbjuder utvecklingstjänster och som besitter den optimala branschkunskapen om bl.a. intäktsmodeller och formerna för produktion och distribution.

I redogörelsen lyfter regeringen fram formgivningen och dess möjligheter. Om den redan existerande och den framtida formgivningskompetensen i vårt land kan utnyttjas fullt ut som en katalysator i innovationsverksamheten blir det en konkurrensfaktor som placerar oss i spetspo-

sition. Bland annat användarorientering har redan länge varit vardagsmat inom designen. Redogörelsens beskrivning av de problem landets tillväxtföretag dras med och metoderna att stödja dessa företag är synnerligen relevant med tanke på nyföretag som bygger på kreativ ekonomi och som i regel har kapitalproblem och därmed också på nyföretag inom konstindustriella branscher.

Undervisningsministeriets insatser för att ge kreativ ekonomi och kultur en starkare position i innovationspolitiken. För att stärka den kreativa ekonomin, de kreativa branscherna och innovationsverksamheten ger undervisningsministeriet i dagens läge bidrag till och utvecklar konst och kultur, genomför bl.a. utvecklingsprogrammet för ökad företagsverksamhet och internationalisering inom skapande branscher 2007—2013, som medfinansieras av Europeiska socialfonden, och utvecklingsprogrammet för kulturexport 2007—2011 samt gör insatser för att utveckla regionerna.

Dessutom planerar ministeriet insatser för att stärka de kreativa branscherna och kulturindustrierna i innovationspolitiken.

EU-insatser för att främja kreativitet och innovationer. I en lång rad EU-strategier nämns främjande av innovationer och kreativitet. Arbetsprogrammet Utbildning 2010 och handlingsprogrammen för livslångt lärande, ungdomspolitik och kultur öppnar för samarbete och sprider god praxis inom EU. Samverkan bidrar till djupare insikter bland samarbetsparterna om hur kreativitet och innovationsförmåga kan främjas. Ett exempel på detta är Europaparlamentets och rådets rekommendation från december 2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande. Viktiga teman inom lärandet är kritiskt tänkande, kreativitet, initiativtagande, problemlösning, riskbedömning, beslutsfattande och konstruktiv hantering av känslor.

År 2009 har av EU valts till temaår för kreativitet och innovation. Utbildningsrådet betonade utbildningens roll som en avgörande faktor för att främja kreativitet, innovationsresultat och

konkurrenskraft i mars 2007 när det lanserade begreppet ”kunskapstriangeln” som består av utbildning, forskning och innovation. Ett av temaårets syften är att på olika sätt stimulera kreativitet hos barn. Till de specifika målen hör att stimulera estetisk förmåga och känslomässig utveckling. Det finländska aktiveringsgreppet under temaåret kommer att vara informellt, kreativt och interaktivt. Kontakten med personalen sker i en inspirerande och kreativ atmosfär, t.ex. i form av idécaféer, massevenemang, idékiosker och affärsklubbar.

Det är också viktigt, menar utskottet, att öka informationen om vilka alla möjligheter som står till buds. Redan nu vet man att t.ex. många högskolestuderande inte känner till att högskolorna erbjuder hjälp och stöd med att kommersialisera idéer och starta eget. De första Idékioskerna har faktiskt redan lett till att högskolorna fått ta emot nya anmälningar om uppfinningar.

Större fokus på efterfråge- och användarorientering

Ofta är konkurrenskraft resultatet av att någon är först med att uppfatta vilka behov kunderna, konsumenterna och medborgarna har och erbjuda de tjänster som tillgodoser behoven. Den förda politiken bör skapa förutsättningar för öppna innovationsmiljöer.

En efterfråge- och användarorienterad innovationsverksamhet har stora möjligheter att räkna med inom tjänsteindustrin. I insatserna för att stärka verksamheten bör man framöver fokusera särskilt på tjänsteinnovationer. I konst och kultur och hithörande kunnande finns mycket att hämta då man vill utveckla tjänsteinnovationerna. Konst och kultur är en bra plattform för tjänsteinnovationer, eftersom infrastrukturen är stabil och ny kreativ företagsamhet vuxit fram inom dessa sektorer. När Finland går in för att bredda innovationsverksamheten gäller det att fortsatt låta konst och kultur utgöra ett starkt fundament. Med hjälp av dels våra nuvarande styrkor, dels tjänsteinnovationer är det möjligt att ge konsten och kulturen en större samhällelig

genomslagskraft och förbättra den finländska konkurrenskraften.

Företagsamheten inom tjänstesektorn har ökat under de senaste åren och har starkt bidragit till att aktivera konsumentefterfrågan. Tjänstesektorn genererar 71 % av förädlingsvärdet i Sveriges ekonomi. I Finland är procenten 66, vilket är ett tecken på att det finns en tillväxtpotential. Konsumtionsefterfrågan måste fås att öka för att ekonomin och sysselsättningen ska förbättras. Att påverka hushållens konsumtionsefterfrågan kan vara ett sätt att hejda den ekonomiska recessionen genom insatser på hemmamarknaden.

Utskottet vill också påpeka att finländarna lägger ner ganska mycket pengar på kultur. Kulturen kom t.ex. 2005 på tredje utgiftsplats, strax efter nödvändiga utgifter och livsmedel. En titt på förädlingsvärdet inom de olika branscherna och den privata konsumtionens andel avslöjar att det finns efterfrågan på upplevelse-, friskvårds- och kulturtjänster. Att upprätthålla och utveckla sådana tjänster kan vara en effektiv stimulansinjektion. Enligt statistikcentralen var kultursektorns förädlingsvärde 3,2 % 2005, medan bl.a. tillverkningen av massa, papper m.m. stod för en andel som hade sjunkit till under 3 %.

Ett internationellt konkurrenskraftigt utbildningssystem

Redogörelsens strategi är att "vårt utbildningssystem utvecklas så att det stärker den allmänna kunskapsnivån och stöder speciellt specialbegåvningarnas utveckling. Internationalitet, interaktiva färdigheter, företagsamhet, kreativitet och innovativitet införs i undervisningens kärna. I Finland skapas en utvecklingsmiljö för inlärning som är på toppnivå internationellt sett. Incitamenten för och möjligheterna till förutseende utbildning och kontinuerligt lärande i arbetslivet utökas". Detta vägval och insatspaket är A och O för att innovationsstrategin ska ge ett lyckat resultat.

Utbildningen utgör ett viktigt element i den nationella innovationspolitiken. Åtgärder för att väcka intresse och sporra till utbildning och studier bör ges högsta prioritet. Människor och or-

ganisationer som kontinuerligt vill utveckla sitt kunnande spelar en framträdande roll. Vi har inte råd att gå miste om begåvningsresurser och vi behöver ett förstklassigt utbildningssystem. Ungdomar bör ges möjlighet att genom utbildning omsätta sin begåvning i kunnande. Ett livsvillkor för Finlands framtid är en högkvalitativ grundläggande utbildning plus att man lyckas locka unga begåvningar att välja forskarbanan såväl vid universitet som utanför universiteten i organisationer inom innovationssystemet.

Högskolorna befinner sig i den offentliga forskningens centrum. Tack vare den nya universitetslagen kommer det att bli lättare för universiteten att bedriva en modern personalpolitik, höja kvaliteten på undervisning och forskning och stärka kreativa och innovativa forsknings- och inlärningsmiljöer.

Satsningarna på grundforskning har en nyckelroll i innovationspolitiken. Finland producerar ungefär en procent av all ny kunskap i världen. Merparten tillkommer vid universitet. Det mesta av universitetens basfinansiering används för den ena av universitetens primära uppgifter, undervisning. Däremot består finansieringen av grundforskningen vid universiteten mestadels av konkurrensbaserad finansiering. I dagsläget är Finlands akademi den största finansiären av grundforskning. Det är helt bra att akademien samarbetar med Teknologiska utvecklingscentralen kring t.ex. forskningsprogram, men det får inte leda till att konkurrensbaserad finansiering för grundforskning allt mer dirigeras till tillämpad forskning.

Att ge folk möjlighet att välja forskarbanan är viktigt om man vill stärka innovationssystemet.

Starka och nätverkande innovationskluster

När det gäller innovationskluster vill utskottet framhålla att de strategiska centrumen för vetenskap, teknologi och innovation på ett nytt och hållbart sätt förenar universitetens, forskningsinstitutens och företagens bästa kunskaper till gagn för ekonomin, konkurrenskraften och sysselsättningen. Sakkunniga som utskottet hört har påpekat att man också borde göra något för att få

verksamheten vid de strategiska centrumen respektive kompetenscentrumen att stödja varandra bättre.

Utskottet instämmer i det som vetenskaps- och teknologirådet säger i sin rapport Linjaus 2008, nämligen att innovativa individer och sammanslutningar skapar grunden för framgång. Den forsknings- och teknikbaserade innovationsverksamheten har varit en vägvisare. Vid sidan av denna har en horisontell innovationsverksamhet uppstått som täcker hela samhället och som kännetecknas av att den utgår från efterfrågan och användarna, strävar efter att förbättra den offentliga sektorns innovativitet och fokuserar på starka, mångsidiga innovationsmiljöer. Innovationspolitiken omfattar också icke-teknisk innovation som kommer till uttryck på olika sätt i det sociala och dagliga livet. Utskottet menar att innovationsverksamheten måste bygga på etiskt, socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbara värderingar och principer.

Internationalisering och verksamhet i en gränslös värld

Redogörelsens påstående att företagens och regionernas framgång beror på deras förmåga att positionera sig till de globala nätverken och i den roll de har valt producera ytterligare mervärde skriver utskottet till fullo under. Endast ett företag, en region eller en sammanslutning som genererar mervärde kan betraktas som en seriös partner som lockar till sig andra aktörer från hela världen.

För att nå framgångar i världen måste Finland hålla sig i framkanten inom vissa innovationssektorer. Vi måste kunna skapa ett ordentligt globalt mervärde och locka till oss begåvningar och investerare.

Den internationella rörligheten bland forskare är trög och uppvisar t.o.m. en kvantitativ minskning, vilket väcker oro hos utskottet. Konstaterandet i högskolornas internationaliseringsstrategi att internationalisering bidrar till personlig mognad och globalt ansvarskännande hos individen instämmer utskottet helhjärtat i. Internationell rörlighet ger möjligheter att arbeta och

nätverka med framstående hjärnor inom det egna facket, få ta del av deras undervisning, utnyttja högklassiga infrastrukturer och komma i beröring med nya forskningsmetoder, forskningsområden och idéer.

Det finns en mängd tyst kunskap inbyggd i ett internationellt nätverkande på bred front. Den kunskapen är absolut nödvändig för att utbildning och forskning ska kunna utvecklas och samhällena förnyas.

Genom att gå med i globala nätverk blir det lättare för högskolorna att utveckla sin egen sektor, stärka den generella kunskapsnivån och sin konkurrens- och innovationsförmåga och bidra till diversifieringen av näringslivet inom respektive regioner.

Resurserna för innovationsverksamhet — Finansieringen av undervisning, forskning och konst

Det första ledet i innovationskedjan är dagvården, följd av förskoleundervisning, en högkvalitativ grundläggande utbildning, utbildning på andra stadiet, yrkeshögskolor och universitet. Dessa element utgör en plattform för finländskt kunnande och kräver följaktligen pengar för att undervisningen på alla stadier ska hålla måttet och barn och unga ha likvärdiga möjligheter till god undervisning.

Utskottet vill poängtera att obunden vetenskaplig forskning och på sådan forskning baserad högsta utbildning ska vara universitetens primära uppgift också i framtiden. För det behöver samtliga universitet en adekvat basfinansiering.

Utskottet kommer att i detalj ta ställning till universitetsfinansieringen i samband med behandlingen av propositionen med förslag till universitetslagstiftning.

Finansieringen av konst. Med tanke på Finlands framtid och välgång är det av största vikt att det avsätts tillräckligt med pengar för konst och kultur bl.a. i form av statsandelar och statsbidrag till kulturinrättningar och konstnärstipendier.

Forskningsfinansiering. Större resurser för forskning och produktutveckling och ett effektivare nyttiggörande av resultaten samt en stärkt innovationsverksamhet har stor signifikans för den samhälleliga och ekonomiska utvecklingen i vårt land. Den offentliga FoU-finansieringen skapar ekonomiska ramar inom vilka forskning, teknologi och innovationsverksamhet kan stärkas ytterligare.

Regeringsprogrammets mål är att forskningsfinansieringen ska ha stigit till 4 % av BNP fram till 2011 och att mer än två tredjedelar utgörs av den privata sektorns FoU-investeringar. Enligt programmet ska den offentliga finansieringen av forskning, utveckling och innovationsverksamhet dirigeras framför allt till servicesektorn, små och medelstora företag och till spetsforskning inom områden som vi är starka på. Finansieringen ska fördelas utifrån enhetliga kriterier i hela landet. Det behövs också större satsningar på internationalisering och export.

Enligt statistik som Statistikcentralen publicerade den 19 februari i år kommer FoU-finansieringen att stiga till 1,9 miljarder euro i statsbudgeten för 2009. Det är 102 miljoner euro mer än i fjol, vilket innebär en nominell ökning på 5,7 %. Den reella ökning bedöms vara 2 %. FoU-anslagens andel av statens totala utgifter minus kostnaderna för statens skuldförvaltning är 4,4 %, alltså lika stor som 2008. Den offentliga FoU-finansieringens andel av BNP stiger till 1,02 %.

På 1990-talet insåg man helt riktigt att för att Finland ska klara sig i framtiden behövs det bl.a. satsningar på forskning. Forskningsanslagen höjdes rejält. Även som läget ser ut i dag behöver den offentliga forskningsfinansieringen ökas, menar utskottet. Låt vara att målet 4 % är ambitiöst är det ytterst angeläget särskilt nu. Utskottet menar att det är företagens och den offentliga förvaltningens sak att tillsammans skapa förutsättningar för att det finländska kunnandet ska kunna omsättas i nya arbetstillfällen i den globala konkurrens som uppstår när den ekonomiska kräftgången bryts.

Utskottet föreslår att alla aktörer tillsammans tar fram ett handlingsprogram som de binder sig vid och genom vilket målet 4 % uppnås.

Åtgärdsförslag

En lång rad innovationspolitiska utvecklingsåtgärder har redan inletts. Den viktigaste ändringen när det gäller innovationsökande åtgärder är den aktuella universitetsreformen, som regeringen nyss kommit med en proposition om (RP 7/2009 rd).

Utskottet anser det nödvändigt att man

- långsiktigt satsar på våra styrkor, på en bred kunskaps- och kreativitetsbas, utbildning, forskning och teknologi

- strategivägen stöder och skyndar på redan inledda reformer, en omstrukturering av högskolorna, universitetsreformen, öppnandet av forskarbanan och infrastrukturpolitiken

- främjar icke-tekniska innovationer och kompletterar systemet med efterfråge-, marknads- och kundstyrda mål och åtgärder

- höjer finländarnas utbildningsnivå och förbättrar utbildningskvaliteten för att nya tekniska, sociala och tjänsteinriktade innovationer ska kunna göras och tas i bruk

- utvecklar ett balanserat system genom att dels upprätthålla en bred kunskapsbas, dels stödja framstående, internationellt konkurrenskraftiga kluster och med urskillning skapa allsidiga, högkvalitativa kunskapscentrum inom områden som är viktiga för den samhälleliga utvecklingen

- stärker en högklassig, på forskningsgenombrott byggande grundforskning som breddar vår kunskap och slår vakt om bildningen

- stärker yrkeshögskolornas ställning i det regionala innovationssystemet

- tillför det finländska utbildnings-, forsknings- och innovationssystemet fler internationella element

- stöder bästa praxis för att skapa bra inlärningsmiljöer, anslår mer pengar för förbättring av dem och ger bästa praxis spridning

- undanröjer hindren för kompetensinvandring.

Det är angeläget att vi får en nationell strategi för industriella rättigheter och upphovsrätt inte minst för att spelreglerna för den offentliga finansieringen ska tydliggöras in i minsta detalj.

Satsningarna på framtida tillväxtföretag är en långsiktig process och bör inledas tidigt på alla utbildningsstadier i form av information och attitydpåverkan.

Vid universiteten löper efterfråge- och användarorientering och systemiskhet redan nu som en röd tråd genom undervisningen på de tekniska och kommersiella områdena. Denna kultur och erfarenheterna av den bör inbegripas i alla universitets tredje uppgift.

Enligt redogörelsen kommer arbets- och näringsministeriet våren 2009 att sammanställa en rapport om hur den efterfråge- och användarorienterade innovationspolitiken ska genomföras. Utifrån rapporten utarbetas under ministeriets ledning ett åtgärdsprogram för denna politik. Utskottet understryker att de kreativa branscherna måste få en stark representation här. Också denna gång har utfrågade experter framhållit att det behövs mer förvaltningsövergripande samarbete, bl.a. mellan ministerierna.

Följande steg efter redogörelsen är att göra upp planer med etappmål för hur åtgärderna ska konkretiseras. Det gäller att ge akt på att detta faktiskt sker.

Utskottet föreslår att riktlinjerna i redogörelsen omsätts direkt i praktiken och att statsrådet tillsammans med alla viktiga parter sammanställer ett paket för hur arbetslivskompetensen ska förbättras. För genomförande engageras de skickligaste krafterna vid universitet och yrkeshögskolor som utnyttjar de bästa erfarenheterna från och koncepten för innovationsverksamhet.

Styrningen av innovationspolitiken behöver absolut utvecklas, menar utskottet. Samordningen kunde handhas av exempelvis finanspolitiska ministerutskottet.

Utlåtande

Utskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan,

att särskild hänsyn tas till hur innovationspolitiken realiseras i praktiken och att bland annat de åtgärder utskottet föreslagit vidtas för att driva på politiken och

att följande ståndpunkter godkänns med anledning av redogörelsen:

1. "Världens bästa innovationsmiljö" som Finland avser uppnå bygger inte bara på finländarnas kunnande utan också på det finländska välfärdssamhället, dvs. ett kreativt, tryggt, hållbart och tolerant samhälle som stimulerar till utbildning och innovationer och därmed utgör en lockelse för kompetent arbetskraft. För att en kompetensbaserad innovationspolitik ska få genomslag måste man måna om expertis och

innovationsmiljö. Finlands kompetensbalans måste få att visa plus.

2. I dagens ekonomiska läge måste Finland omedelbart göra satsningar på vetenskap, konst och forskning inom samhällsekoniskt viktiga områden och hålla fast vid regeringsprogrammets mål att forskningsfinansieringens andel ska vara 4 % av BNP.

3. Finland bör säkra sin framtid och värna om hela det finländska utbildnings- och innovationssystemets konkurrenskraft, allt från småbarnspedagogik och förskoleundervisning till livslångt lärande. Det betyder att uppfostnings- och utbildningssystemet genomgående ska genomsyras av kreativitet och innovativitet.

Helsingfors den 27 februari 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Tuomo Hänninen /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna (delvis)
Paavo Arhinmäki /vänst (delvis)
Timo Heinonen /saml (delvis)
Sampsa Kataja /saml (delvis)
Anneli Kiljunen /sd (delvis)
Sanna Lauslahti /saml

Jukka Mäkelä /saml
Mikaela Nylander /sv
Tuula Pelttonen /sd
Tuomo Puumala /cent
Leena Rauhala /kd
Tommy Tabermann /sd
Mirja Vehkaperä /cent
Pauliina Viitamies /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.